

Pojęcia i definicje

MAGDALENA ŁOPUSZAŃSKA- WYKROTA

Zawód

Z definicji ustawowej osoby wykonującej zawód medyczny wynika, że jest to :

Zawód wykonywany przez osobę uprawnioną na podstawie odrębnych przepisów prawa do udzielania świadczeń zdrowotnych oraz osobę legitymującą się nabyciem fachowych kwalifikacji do udzielania świadczeń zdrowotnych w określonym zakresie lub w określonej dziedzinie medycyny.

Zawód medyczny regulowany

Zawody medyczne regulowane to takie zawody, których wykonywanie jest uregulowane prawnie — oznacza to, że aby je wykonywać, trzeba spełnić określone wymagania dotyczące wykształcenia, kwalifikacji, doświadczenia, a często także uzyskać prawo wykonywania zawodu (PWZ) lub wpis do odpowiedniego rejestru.

W Polsce regulacja tych zawodów wynika głównie z ustaw oraz rozporządzeń Ministra Zdrowia, a także z przepisów unijnych (dyrektywy 2005/36/WE o uznawaniu kwalifikacji zawodowych).

Zawód medyczny regulowany

1. Lekarz

Uregulowany ustawą o zawodach lekarza i lekarza dentysty.

Wymagania: studia medyczne, staż podyplomowy, zdanie LEK lub LDEK, uzyskanie prawa wykonywania zawodu od izby lekarskiej.

2. Lekarz dentysta (stomatolog)

Podobne wymagania jak dla lekarza, ale specjalizacja dotyczy stomatologii.

3. Pielęgniarka / Pielęgniarz

Uregulowany ustawą o zawodach pielęgniarki i położnej.

Wymagania: studia licencjackie (lub magisterskie) na kierunku pielęgniarstwo, prawo wykonywania zawodu nadawane przez izbę pielęgniarek i położnych.

Zawód medyczny regulowany

4. Położna / Położny

Wymagania: studia na kierunku położnictwo, prawo wykonywania zawodu.

5. Farmaceuta

Uregulowany ustawą Prawo farmaceutyczne oraz ustawą o zawodzie farmaceuty.

Wymagania: studia magisterskie na kierunku farmacja, 6-miesięczna praktyka, prawo wykonywania zawodu.

6. Ratownik medyczny

Uregulowany ustawą o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

Wymagania: studia licencjackie lub szkoła policealna (w starszym systemie), wpis do rejestru ratowników medycznych.

Zawód medyczny regulowany

7. Fizjoterapeuta

Uregulowany ustawą o zawodzie fizjoterapeuty.

Wymagania: studia na kierunku fizjoterapia, wpis do Krajowej Izby Fizjoterapeutów.

8. Diagnosta laboratoryjny

Uregulowany ustawą o diagnostyce laboratoryjnej.

Wymagania: studia magisterskie na kierunku analityka medyczna lub pokrewnym, prawo wykonywania zawodu.

9. Felczer

Zawód historyczny, obecnie praktycznie nie jest już kształcony, ale osoby posiadające wcześniejsze uprawnienia nadal mogą go wykonywać w ograniczonym zakresie.

Zawód medyczny regulowany

Dlaczego zawody te są regulowane

Celem jest:

- zapewnienie bezpieczeństwa pacjentów,
- zagwarantowanie wysokiej jakości świadczeń,
- ochrona tytułu zawodowego i zakresu kompetencji,
- możliwość uznawania kwalifikacji w innych krajach UE.

Zawód medyczny nieregulowany

Zawód medyczny nieregulowany to taki, którego **nie określa żadna specjalna ustawa ani rozporządzenie** – tzn. nie ma ustawowych wymagań co do wykształcenia, egzaminów, stażu, ani prawa wykonywania zawodu.

Inaczej mówiąc, **każdy może wykonywać taki zawód**, o ile ma odpowiednią wiedzę, umiejętności i przestrzega przepisów ogólnych (np. RODO, prawa pracy, ochrony zdrowia psychicznego, czy prawa pacjenta).

Zawód medyczny nieregulowany

Zawody te działają głównie w obszarze profilaktyki, rehabilitacji, wsparcia psychicznego lub wellness.

◆◆ Zawody okołomedyczne i terapeutyczne:

Dietetyk – brak ustawy o zawodzie dietetyka, choć istnieją projekty.

Terapeuta zajęciowy – w pewnym zakresie regulowany (w ochronie zdrowia), ale często funkcjonuje nieregulowanie w sektorze prywatnym.

Terapeuta uzależnień – częściowo regulowany przez rozporządzenia, ale nie ustawowo w pełnym sensie.

Logopeda – regulowany tylko w kontekście pracy w oświacie, w sektorze prywatnym – nieregulowany.

Trener personalny / instruktor fitness – brak wymogów ustawowych mimo pracy ze zdrowiem.

Naturoterapeuta / bioenergoterapeuta / refleksolog – zawody w pełni nieregulowane.

Masażysta (nie technik masażysta) – jeśli nie posiada dyplomu szkoły medycznej, działa jako zawód nieregulowany.

Coach zdrowia (health coach) – brak podstaw prawnych.

Psychoterapeuta – zawód obecnie nieregulowany ustawą (trwają prace legislacyjne).

Zawód medyczny nieregulowany

Osoby wykonujące zawody nieregulowane:

- **nie mogą udzielać świadczeń zdrowotnych** w rozumieniu ustawy o działalności leczniczej,
- **nie mogą używać tytułów zastrzeżonych**, np. „lekarz”, „fizjoterapeuta”, „pielęgniarka”,
- **ale mogą świadczyć usługi prozdrowotne, edukacyjne lub wspierające** – np. doradztwo żywieniowe, relaksacyjne, coaching zdrowia itp.

Pielęgniarstwo

Pielęgniarstwo jest jednym z najstarszych zawodów medycznych, który na przestrzeni wieków przeszedł głęboką ewolucję – od działań o charakterze opiekuńczym, wynikających z altruizmu i potrzeby pomocy, do profesjonalnej dyscypliny naukowej i praktycznej. Współczesne pielęgniarstwo łączy w sobie elementy nauki, techniki, sztuki oraz humanizmu, a jego celem jest wszechstronna troska o człowieka – zarówno zdrowego, jak i chorego

Pielęgniarstwo

Termin pielęgniarstwo jest wieloznaczny i ma zastosowanie w różnych kontekstach:

- w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego pielęgniarek,
- jako system organizacyjny obejmujący instytucje i struktury odpowiedzialne za przygotowanie kadr,
- z jako obszar praktyki zawodowej realizujący cele opieki zdrowotnej.

Pielęgniarstwo stanowi integralną część pojęcia służby zdrowia. Jest to zespół profesjonalnych działań mających na celu utrzymanie, przywracanie i promowanie zdrowia. Współczesne pielęgniarstwo to także dziedzina naukowa, rozwijająca własne teorie i metody badawcze, dzięki czemu zajmuje trwałe miejsce w strukturze nauk o zdrowiu.

Pielęgniarstwo

Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO, 1958):

„Pielęgniarstwo jest integralną częścią systemu opieki zdrowotnej, obejmującą działania ukierunkowane na jednostkę, rodzinę i społeczność, mające na celu utrzymanie lub przywrócenie zdrowia, zapobieganie chorobom oraz niesienie pomocy osobom chorym i niepełnosprawnym.”

Według Międzynarodowej Rady Pielęgniarek (ICN, 1987):

„Pielęgniarstwo obejmuje autonomiczne i współzależne świadczenia zdrowotne, mające na celu wspieranie zdrowia, zapobieganie chorobom oraz opiekę nad osobami chorymi, niepełnosprawnymi i umierającymi. Pielęgniarstwo promuje bezpieczne środowisko, uczestniczy w badaniach, kształtowaniu polityki zdrowotnej i edukacji.”

Pielęgniarstwo

Według Florence Nightingale (XIX w.):

„Pielęgniarstwo polega na wykorzystaniu sił natury w taki sposób, aby chory mógł jak najlepiej skorzystać z procesu zdrowienia.” Florence Nightingale położyła podwaliny pod współczesne pielęgniarstwo, akcentując znaczenie higieny, czystości, światła, świeżego powietrza i warunków środowiskowych w procesie leczenia.

Według Virginii Henderson (1961):

„Pielęgniarstwo polega na pomaganiu jednostce – chorej lub zdrowej – w wykonywaniu czynności, które przyczyniają się do utrzymania lub przywrócenia zdrowia, albo zapewniają spokojną śmierć, i które wykonywałaby ona samodzielnie, gdyby miała do tego siłę, wolę lub wiedzę.”

Pielęgniarstwo

W ujęciu współczesnym (Encyklopedia Pielęgniarstwa, 2016):

Pielęgniarstwo to dziedzina nauki i praktyki medycznej, obejmująca wiedzę teoretyczną i praktyczną, mającą na celu zapewnienie człowiekowi wszechstronnej opieki zdrowotnej i społecznej, z poszanowaniem jego godności, autonomii i potrzeb.

Pielęgniarstwo tradycyjne

Pielęgniarstwo tradycyjne to dawny model pielęgniarstwa, który kształtował się przed rozwojem nowoczesnych nauk medycznych i społecznych. Opierało się głównie na wykonywaniu zaleceń lekarza i sprawowaniu opieki fizycznej nad chorym.

Cechy pielęgniarstwa tradycyjnego:

- koncentrowało się na aspektach opiekuńczo-pielęgnacyjnych,
- pielęgniarka była pomocnikiem lekarza, nie samodzielnym pracownikiem,
- dominowało podejście bierne i zadaniowe,
- brakowało elementów edukacji zdrowotnej, samodzielnego planowania i oceny opieki,
- działania miały charakter rutynowy, bez głębszej analizy potrzeb pacjenta,
- kształcenie pielęgniarek miało charakter praktyczno-zawodowy, bez dużego nacisku na naukę i badania.

Pielęgniarstwo współczesne

Pielęgniarstwo współczesne to nowoczesna, naukowo uzasadniona i samodzielna dziedzina nauki oraz praktyki, skupiona na człowieku, jego zdrowiu, środowisku i opiece. Pielęgniarka jest dziś niezależnym specjalistą w dziedzinie zdrowia, współpracującym z innymi członkami zespołu terapeutycznego.

Cechy pielęgniarstwa współczesnego:

- holistyczne podejście do pacjenta – uwzględnia sferę fizyczną, psychiczną, społeczną i duchową,
- samodzielność zawodowa i odpowiedzialność za podejmowane decyzje,
- planowanie, realizacja i ocena opieki w oparciu o proces pielęgnowania,
- wykorzystanie dowodów naukowych (EBN – Evidence-Based Nursing),
- edukacja zdrowotna i promocja zdrowia jako ważny element pracy,
- praca z pacjentem, rodziną i społecznością,
- ciągłe kształcenie i rozwój zawodowy,
- współpraca interdyscyplinarna w systemie ochrony zdrowia.

Pielęgniarka

Międzynarodowa Rada Pielęgniarek (ICN, 1987):

„Pielęgniarka jest osobą posiadającą wykształcenie pielęgniarskie oraz uprawnienia do wykonywania praktyki zawodowej w danym kraju, odpowiedzialną za zapewnienie kompleksowej opieki zdrowotnej jednostce, rodzinie i społeczności.”

Ustawa o zawodach pielęgniarki i położnej (Dz.U. 2011, poz. 291):

„Pielęgniarka to osoba uprawniona do wykonywania zawodu, który polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, w szczególności rozpoznawaniu potrzeb zdrowotnych, planowaniu i sprawowaniu opieki, realizowaniu zleceń lekarskich oraz edukacji zdrowotnej.”

Pielęgniarka

Henderson (1961):

„Pielęgniarka jest pomocą dla człowieka, aby mógł jak najszybciej odzyskać samodzielność w zaspokajaniu swoich potrzeb.”

W ujęciu nowoczesnym:

Pielęgniarka to profesjonalistka medyczna, posiadająca wiedzę teoretyczną i praktyczną z zakresu nauk o zdrowiu, zdolna do samodzielnego podejmowania decyzji zawodowych i współpracy w interdyscyplinarnym zespole medycznym.

Pielęgnowanie

WHO (1956):

„Pielęgnowanie to sprawowanie opieki nad chorym, zapobieganie chorobom oraz umacnianie zdrowia.”

Definicja ta podkreśla profilaktyczny i terapeutyczny charakter pielęgnowania.

Virginia Henderson (ICN, definicja obowiązująca od 1996 r.):

„Pielęgnowanie to pomaganie człowiekowi – zdrowemu lub choremu – w wykonywaniu czynności, które są niezbędne dla utrzymania zdrowia lub jego odzyskania (albo zapewnienia spokojnej śmierci), tak aby jak najszybciej doprowadzić do jego usamodzielnienia.”

Henderson wskazuje na rolę pielęgniarki jako wspierającej samodzielność pacjenta i uwzględnia aspekt edukacyjny i rehabilitacyjny.

Pielęgnowanie

Dorothea Orem (1971):

„Pielęgnowanie to czynności mające na celu wspieranie człowieka w samopielęgnacji, gdy z powodu choroby, urazu lub innych ograniczeń nie jest on w stanie sam zaspokoić swoich potrzeb.”

Callista Roy (1970):

„Pielęgnowanie jest procesem adaptacyjnym, w którym pielęgniarka wspiera pacjenta w dostosowaniu się do zmian zachodzących w jego stanie zdrowia i środowisku.”

Zakres pielęgnowania

Pielęgnowanie obejmuje różnorodne działania i cele, które można pogrupować w następujące obszary:

- ☐ Opieka fizyczna – wykonywanie zabiegów pielęgniarских, monitorowanie stanu zdrowia, podawanie leków, zapewnienie komfortu pacjenta.
- ☐ Opieka psychiczna i emocjonalna – wsparcie pacjenta i rodziny, rozmowy, łagodzenie stresu i lęku, obecność w trudnych sytuacjach.
- ☐ Edukacja zdrowotna – nauczanie pacjentów i rodzin zasad zdrowego stylu życia, profilaktyki chorób, samopielęgnacji i rehabilitacji.
- ☐ Zapobieganie chorobom – wdrażanie działań profilaktycznych, takich jak szczepienia, edukacja higieniczna, kontrola czynników ryzyka.
- ☐ Wsparcie społeczne – pomoc w integracji z otoczeniem, współpraca z opiekunami, instytucjami społecznymi i zespołem terapeutycznym.
- ☐ Działania terminalne – zapewnienie komfortu i godności w ostatnich chwilach życia pacjenta.

Charakter pielęgnowania

- ❑ Procesowy – pielęgnowanie jest ciągłym procesem, który zmienia się wraz ze stanem zdrowia pacjenta.
- ❑ Holistyczny – uwzględnia ciało, psychikę, potrzeby społeczne i duchowe człowieka.
- ❑ Edukacyjny i adaptacyjny – celem jest jak najszybsze przywrócenie pacjentowi samodzielności.
- ❑ Humanistyczny – oparty na empatii, szacunku dla pacjenta i jego wartości.

Pielęgowanie a rola pielęgniarki

Pielęgniarka pełni kluczową rolę w procesie pielęgowania:

- ☐ rozpoznaje potrzeby zdrowotne jednostki i rodziny, planuje i realizuje opiekę w sposób indywidualny,
- ☐ monitoruje efekty działań i modyfikuje plan opieki,
- ☐ edukuje i wspiera pacjenta oraz jego bliskich,
- ☐ współpracuje z zespołem terapeutycznym, lekarzami, psychologami i innymi specjalistami.

Pielęgowanie jest więc centralnym elementem profesjonalnej praktyki pielęgniarskiej, który łączy wiedzę, umiejętności praktyczne, empatię i etykę zawodową.

Pielęgowanie zawodowe

Pielęgowanie zawodowe to wyuczona, celowa i planowa praca pielęgniarki, realizowana na rzecz odbiorcy usług zdrowotnych. Działania pielęgniarki mają na celu utrzymanie, przywrócenie lub poprawę zdrowia oraz zapewnienie komfortu i wsparcia pacjentowi w różnych stanach zdrowia.

Podziały pielęgowania zawodowego

Ze względu na stan pacjenta:

- osoby zdrowe – działania profilaktyczne, edukacja zdrowotna, promocja zdrowia,
- osoby zagrożone chorobą – wczesna profilaktyka, kontrola czynników ryzyka,
- osoby chore – opieka diagnostyczna, terapeutyczna i rehabilitacyjna,
- osoby niepełnosprawne – pomoc w adaptacji, usprawnianie, wsparcie w samodzielności,
- osoby nieuleczalnie chore i umierające – opieka paliatywna, łagodzenie cierpienia, wsparcie emocjonalne i duchowe.

Pielęgnowanie zawodowe

Ze względu na wiek pacjenta:

- dzieci – pielęgnacja rozwojowa, profilaktyka chorób wieku dziecięcego,
- dorośli – edukacja zdrowotna, promocja stylu życia, opieka nad chorymi przewlekle,
- osoby starsze – opieka geriatryczna, zapobieganie skutkom starzenia się, wsparcie w samoopiekuńczości.

Ze względu na liczbę podopiecznych:

- pojedyncza osoba (opieka indywidualna) – np. pielęgnacja pacjenta w szpitalu lub w domu,
- rodzina – pielęgniarstwo rodzinne, wsparcie opiekuńcze i edukacyjne,
- inna grupa społeczna niż rodzina – np. społeczność lokalna, grupa szkolna, zakład pracy (pielęgniarstwo środowiskowe, szkolne, zakładowe).

Zdrowie

Definicja zdrowia według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO, 1948)

„Zdrowie to pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny, a nie tylko brak choroby lub kalectwa.”

To najbardziej znana i powszechnie cytowana definicja. Ma ona charakter holistyczny, ponieważ obejmuje wszystkie aspekty funkcjonowania człowieka – biologiczny, psychiczny i społeczny. Podkreśla, że zdrowie nie jest stanem statycznym, ale dynamiczną równowagą między różnymi sferami życia. Krytycy tej definicji zwracają uwagę, że pojęcie „pełnego dobrostanu” jest zbyt idealistyczne i trudne do osiągnięcia w praktyce, dlatego w latach późniejszych pojawiły się jej modyfikacje.

Zdrowie

WHO – ujęcie dynamiczne (1986, Ottawa Charter for Health Promotion)

„Zdrowie jest zasobem codziennego życia, a nie celem samym w sobie; jest pojęciem pozytywnym, podkreślającym zasoby osobiste i społeczne oraz zdolność do działania.”

Ta definicja zmienia sposób myślenia o zdrowiu — nie jest ono stanem, który się posiada lub traci, ale procesem, który umożliwia człowiekowi aktywne uczestnictwo w życiu społecznym. Zdrowie rozumiane jest tu jako zdolność do adaptacji, radzenia sobie i samorealizacji, a nie tylko brak choroby.

Ujęcie filozoficzne i holistyczne (Nowa definicja WHO, 2021 – dyskusyjna)

Współczesne propozycje rozszerzają pojęcie zdrowia o wymiar duchowy i środowiskowy, definiując zdrowie jako: „Stan dynamicznej równowagi, w którym człowiek jest w stanie realizować swój potencjał, adaptować się do zmian środowiskowych, utrzymywać dobrostan fizyczny, psychiczny, społeczny i duchowy.”

To ujęcie jest zgodne z ideą zdrowia pozytywnego – traktowanego jako proces, w którym człowiek rozwija swoje możliwości, a nie tylko unika choroby.

Zdrowie

Callista Roy:

„Zdrowie to proces adaptacji i integracji między człowiekiem a jego środowiskiem.”

Orem (1980):

„Zdrowie to zdolność do samopielegnacji i utrzymywania równowagi pomiędzy potrzebami jednostki a wymaganiami środowiska.”

Parsons (1951):

„Zdrowie to stan, w którym jednostka jest zdolna do wypełniania swoich społecznych ról i obowiązków.”

Choroba

Pojęcie choroby jest jednym z podstawowych terminów w medycynie i pielęgniarstwie, ale jego znaczenie zmieniało się na przestrzeni lat. Dawniej chorobę utożsamiano wyłącznie z zaburzeniem w funkcjonowaniu organizmu, dziś rozumie się ją znacznie szerzej — jako stan, który dotyczy nie tylko ciała, ale także psychiki, relacji społecznych, emocji i środowiska, w jakim żyje człowiek. Współczesne definicje choroby są wielowymiarowe i łączą aspekty biologiczne, psychologiczne, społeczne i kulturowe.

Klasyczna definicja medyczna (biologiczna)

Choroba to zakłócenie równowagi biologicznej organizmu spowodowane czynnikami zewnętrznymi lub wewnętrznymi, które prowadzi do zaburzenia struktury lub funkcji narządów i układów.

To tradycyjne, „lekarskie” ujęcie choroby — skupia się na uszkodzeniu ciała (np. narządów, tkanek, układów), wykrywanym na podstawie objawów i badań diagnostycznych. W tym podejściu zdrowie i choroba są przeciwieństwami: człowiek jest albo zdrowy, albo chory.

Choroba

Definicja WHO (Światowa Organizacja Zdrowia, 1948)

„Choroba jest odchyleniem od stanu pełnego fizycznego, psychicznego i społecznego dobrostanu.”

Ta definicja jest powiązana z definicją zdrowia WHO. Oznacza, że choroba to nie tylko brak zdrowia fizycznego, ale także pogorszenie samopoczucia psychicznego czy społecznego. Przykładowo, samotność, stres, czy wykluczenie społeczne mogą być traktowane jako elementy stanu chorobowego.

Definicja Hansa Selye (1974)

„Choroba to niezdolność organizmu do utrzymania dynamicznej równowagi (homeostazy) w obliczu działania stresorów.”

Według Selye’ego choroba pojawia się wtedy, gdy mechanizmy adaptacyjne organizmu są przeciążone. To podejście łączy chorobę z pojęciem stresu biologicznego i psychicznego. Zdrowie = równowaga, choroba = brak możliwości przystosowania się do obciążeń środowiska.

Choroba

Definicja Talcotta Parsons'a (1951)

„Choroba to stan, w którym jednostka nie jest zdolna do pełnienia swoich ról społecznych, ale jednocześnie uznaje się, że wymaga opieki i leczenia.”

Parsons, socjolog, traktował chorobę jako zjawisko społeczne. W jego teorii „rola chorego” oznacza, że społeczeństwo usprawiedliwia osobę z obowiązków (np. pracy), ale oczekuje, że będzie dążyć do powrotu do zdrowia. Choroba to więc stan społecznie akceptowanego odchylenia od normy.

Definicja według Callisty Roy (1970)

„Choroba jest niezdolnością człowieka do efektywnej adaptacji do zmian zachodzących w środowisku wewnętrznym i zewnętrznym.”

W modelu adaptacyjnym Roy, choroba to zaburzenie równowagi adaptacyjnej organizmu. Człowiek nie potrafi skutecznie reagować na bodźce zewnętrzne i wewnętrzne, co prowadzi do utraty zdrowia. W tym ujęciu choroba i zdrowie tworzą kontinuum, a nie przeciwstawne stany.

Choroba

Definicja Dorothei Orem (1980)

„Choroba jest stanem, w którym człowiek traci zdolność do samopielęgnacji i zaspokajania swoich podstawowych potrzeb.”

Orem uważała, że zdrowie to samodzielność, a choroba – jej utrata. Zadaniem pielęgniarki jest wówczas wspieranie pacjenta w odzyskaniu niezależności i zdolności do samoopieki. Ta definicja szczególnie ważna w pielęgniarstwie, bo odnosi się bezpośrednio do praktyki zawodowej.

Definicja Madeleine Leininger (1984)

„Choroba to stan oceniany i interpretowany w kontekście kulturowym; to, co w jednej kulturze uznawane jest za chorobę, w innej może być uznane za normę.”

Leininger zwraca uwagę, że choroba jest pojęciem kulturowo uwarunkowanym. Przykłady: w jednych społecznościach depresja jest uznawana za chorobę, w innych — za przejaw słabości lub „duchowego kryzysu”. W pielęgniarstwie transkulturowym ważne jest więc poznanie, jak dana grupa postrzega zdrowie i chorobę.

Choroba

Definicja Kazimierza Imielińskiego (1978)

„Choroba to zaburzenie równowagi między organizmem a środowiskiem, prowadzące do ograniczenia sprawności organizmu i jego zdolności przystosowawczych.”

To biopsychospołeczne ujęcie choroby, bardzo często cytowane w polskiej literaturze medycznej. Imieliński podkreśla, że choroba nie dotyczy tylko ciała, ale całej osoby — jej emocji, psychiki, relacji społecznych i stylu życia.

Ujęcie współczesne (po 2000 r.)

Choroba jest stanem, w którym człowiek doświadcza ograniczeń w funkcjonowaniu fizycznym, psychicznym lub społecznym, wynikających z zaburzenia równowagi biologicznej i środowiskowej. Współczesne ujęcia traktują chorobę jako proces dynamiczny, a nie pojedyncze zdarzenie. Oznacza to, że można być częściowo chorym i częściowo zdrowym – w zależności od sfery życia.

Opieka

Opieka to działalność polegająca na **troszczeniu się o drugiego człowieka**, zaspokajaniu jego potrzeb i zapewnianiu mu bezpieczeństwa oraz wsparcia. Może oznaczać zarówno **działanie praktyczne**, jak i **postawę emocjonalną** wobec osoby potrzebującej.

Pojęcie opieki obejmuje takie działania jak:

- troszczenie się,
- dbanie o kogoś,
- dogłębne,
- okazywanie uczuciowego zainteresowania,
- udzielanie pomocy,
- zabezpieczanie potrzeb fizycznych,
- pocieszanie,
- ochrona,
- kontrola i nadzór.

Opiekę można rozpatrywać w czterech znaczeniach

Znaczenie opieki

1. Indywidualne

Opis

Oznacza **oczekiwanie zaspokajania potrzeb** przez drugą osobę; odnosi się do relacji opiekun–podopieczny.

2. Instytucjonalne

Jest **wyznacznikiem charakteru instytucji opiekuńczej** (np. dom pomocy społecznej, szpital, żłobek).

3. Czynnościowe

Obejmuje **konkretne działania** związane z realizowaniem opieki, np. karmienie, mycie, ubieranie, pomoc w czynnościach dnia codziennego.

4. Osobowościowe (cecha, postawa)

Określa **cechę lub postawę osoby** – opiekuńczość, gotowość do pomagania, empatię i odpowiedzialność.

Opieka zdrowotna

To forma opieki ukierunkowana na ochronę, zachowanie i przywracanie zdrowia. Obejmuje działania medyczne i pielęgnacyjne – zarówno profilaktyczne, diagnostyczne, terapeutyczne, jak i rehabilitacyjne.

Przykłady:

- opieka pielęgniarstwa w szpitalu,
- opieka nad chorym w domu,
- opieka środowiskowa,
- opieka paliatywna (nad osobami nieuleczalnie chorymi).

Opieka społeczna

Polega na udzielaniu pomocy osobom, które z różnych przyczyn nie są w stanie samodzielnie zaspokajać swoich potrzeb życiowych (materialnych, emocjonalnych, mieszkaniowych, zdrowotnych). Jej celem jest zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego i wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Przykłady:

- domy pomocy społecznej,
- ośrodki pomocy rodzinie,
- opiekunowie środowiskowi,
- zasiłki i świadczenia opiekuńcze.

Opieka wychowawcza

Skierowana głównie do dzieci i młodzieży.

Ma na celu stymulowanie rozwoju emocjonalnego, społecznego i moralnego, a także ochronę przed zagrożeniami i zaniedbaniem.

Przykłady:

- opieka w przedszkolu, szkole, internacie, świetlicy,
- opieka kuratora, pedagoga lub wychowawcy,
- działania wychowawcze i profilaktyczne.

Opieka doraźna

Jest to opieka krótkotrwała, udzielana w nagłych, wyjątkowych sytuacjach, np. w chorobie, po wypadku, w kryzysie.

Przykłady:

- pomoc sąsiedzka lub rodzinna w czasie choroby,
- interwencja pielęgniarki środowiskowej,
- opieka medyczna udzielona jednorazowo (np. w SOR).

Opieka stała (ciągła)

To długotrwała, systematyczna forma opieki, realizowana przez dłuższy okres. Dotyczy osób przewlekle chorych, starszych lub niepełnosprawnych.

- **Przykłady:**

- domowa opieka długoterminowa,
- zakład opiekuńczo-leczniczy,
- opiekun osoby starszej lub niepełnosprawnej.

Opieka instytucjonalna

Sprawowana jest w placówkach i instytucjach publicznych lub prywatnych, które mają odpowiedni personel i zaplecze do świadczenia usług opiekuńczych.

Przykłady:

- szpital,
- dom pomocy społecznej,
- hospicjum,
- ośrodek rehabilitacyjny,
- dom dziecka.

Opieka środowiskowa (domowa)

Realizowana w naturalnym środowisku życia podopiecznego – w domu lub w społeczności lokalnej. Celem jest utrzymanie osoby pod opieką jak najdłużej w jej własnym otoczeniu.

Przykłady:

- wizyty pielęgniarki środowiskowej,
- opiekun domowy,
- pomoc sąsiedzka lub wolontariacka.

Misja

- ❑ Misja to cel lub zadanie, do którego dana jednostka, organizacja lub instytucja została powołana, wyrażający jej główną funkcję, wartości i sens istnienia.
- ❑ W organizacjach, instytucjach i zawodach misja określa główny kierunek działania oraz wartości, jakie dana grupa chce promować. Misja jest zazwyczaj sformułowana w sposób krótki, jasny i inspirujący. Może obejmować cele praktyczne (np. leczenie pacjentów, edukacja) oraz wartości etyczne i społeczne (np. empatia, humanizm, szacunek dla życia).
- ❑ Cechy misji:
 - Celowość – wskazuje główny powód istnienia.
 - Kierunek działania – definiuje, w jakiej sferze działa organizacja lub jednostka.
 - Wartości i zasady – określa normy etyczne, które są fundamentem działań.
 - Inspiracja – motywuje do działania, daje poczucie sensu.

Misja w pielęgniarstwie

W pielęgniarstwie misja jest centralnym elementem tożsamości zawodowej, wyrażającym cel i sens pracy pielęgniarki. Misja pielęgniarstwa koncentruje się na ochronie życia, zdrowia i dobrostanu pacjenta, zarówno w wymiarze fizycznym, psychicznym, jak i społecznym. Podkreśla również humanistyczny charakter zawodu, kładąc nacisk na empatię, godność i autonomię pacjenta.

Dziękuję za uwagę

